

Tanuljunk a múlt hibáiból

Az 1918–19-es forradalom dokumentumai a Szakszervezeti Tanács kiállításán

Október 17-én, a 17. szakszervezeti kongresszussal egyidőben nyílt meg a parlamentben a szakszervezetek történelmi dokumentumainak kiállítása. A kiállítás hatalmas anyagát a szakszervezetek irattárai szolgáltatták. De régi szervezett munkások is küldtek be értékes dokumentumokat, amelyek elvezettek a keresztlő őrző fiókjában. A történelmi anyag nem adja ugyan mindig hiánytalanul a múlt eseményeit, de jellemzi és élesen megvilágítja a szervezett munkásság harcát, a múlt erőit és hibáit.

Mit mond ez a gyűjtemény az 1918–19-es forradalmak idejéről? Az októberi forradalom és a proletárdiktatúra eseményeiről a legkülönbözőbb nézetek uralkodnak a magyar közvéleményben. Ez érthető is, hiszen az uralkodó osztály, Horthy ellenforradalmi bandája rágalomokkal igyekezett bemocskolni a forradalmat. A most előkerült dokumentumok, — noha csak a rendelkezésre álló szakszervezeti anyagot tekintettük át, — közelebb visznek bennünket az óriási jelentőségű események megértéséhez.

Már a háború vége felé és különösen az 1917-es orosz forradalom után a magyar munkásság nagy tömegekben áramlott a szakszervezetekbe és az ellenforradalmi időkig közel másfélmillió taglétszámot értek el a szakszervezetek. Az orosz forradalom lendületet adott a háborúban kifáradt, végsőkéig kiszákmányolt magyar munkásság mozgalmának. Sorozatos sztrájkok kirobbanása után, 1918 október 30-án magához ragadta a kezdeményezést és megdöntötte a félféddélis, népi nyomó rendszert. A kormányzás a szociáldemokratá-párt és a polgári pártok kezébe került.

A demokratikus rendszer a háborútól teljesen szétbomlasztott gazdasági helyzetet örökölt. A gyárak, földművelők szobátolták a termelést. A kül- és belföldi ellenforradalom szervezkedett.

Nézünk meg, milyen állapottot foglaltak el a forradalmi erők tömegbázisának, a szakszervezetek vezetői?

A „Famunkás Szaklap”

1919 január 1-i számában „Új esztendő” című vezércikk sorai ragadják meg figyelmünket. Itt világosan megmutatkozik az ingadozó, a forradalmi nehézségeket nem vállaló szociáldemokrata politikusok és a szakszervezeti vezetők álláspontja.

„Nincs semmi okunk arra, hogy a polgári társadalom megmentésén fáradozzunk, de balságos volna azt hinni, hogy bármiféle szociáldemokrata vagy bolsevik kormány meg tudna birkózni azokkal a nehézségekkel, amelyek Magyarországon gazdasági életének a rendes mederbe való terelését lehetetlenné teszik. Elmélettel és jelszavakkal nem lehet a levegőből szénét varázsolni.”

A helyzetet a nyugati államokéval hasonlítva össze:

„A hátramaradott magyar állam, amely forradalmával egyszerre évtizedeket ugrott a fejlődés létráján, nem előzheti meg a hatalmas német, francia és angol világbirodalmat.”

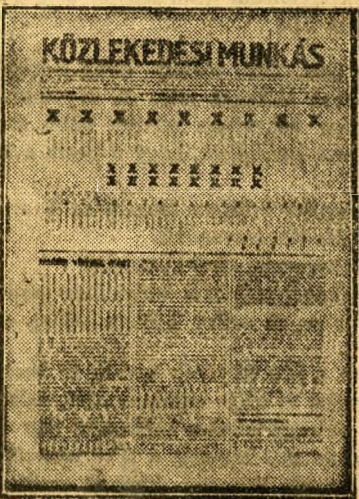
Ma már minden szervezett munkás tudja, hogy lehetséges volt megelőzni a nyugati országokat. Az országok egész sora és mi is azok közötti vagyunk, akik a történelmi fejlődésben messze elbűk kerülünk.

Feltűnő változás 1919 telén a szakszervezeti sajtóban, hogy míg egészen a forradalom kitöréséig a szakszervezeti lapokban majdnem kizárólag bérharcokról, gazdasági

küzdelmekről olvashattunk, most egyszerre bőven jut hely a politizálásnak. A baj csupán az, hogy a szakszervezetek nagy része nem jobbfelé, a burzsoázia felé üt, hanem balra, a forradalmi tömegek felé. Ugyanezen szaklap februári száma az orosz kommunista vezetőket rubellovagoknak nevezi. Egyik híradásában az

üzemi választmányokról

szólva kijelenti: „...Sok szó esik, de sajnos cselekményt alig látunk. Ennek tudható be, hogy az egyes

gyárak munkássága úgy ötlesterüen — és valójuk be, legtöbbször igen rosszul, — a saját pillanatnyi szükségének megfelelő módon avatkozik be a gyárak ügyeinek vezetésébe.”

A március 21-i fordulat után, az áprilisi számban már

a proletárdiktatúrát üdvözli

a lap. A gyűlölködő hang egyszerre majdnem az ellenkező végletbe csap át. A sorokból azonban általában nem a teljes határozottság hangja árad.

A „Festők Szaklapja” április 1-i száma már öszintébben foglal állást. A szociáldemokrata és burzsoa koalíciós kormányzatról többek között ezeket mondja: „Amikor a demokrácia komoly megvalósulás stádiumába jutott, összefogtak a polgári pártok és aljas demagógiával, undok reakciók jelszavakkal korthadjáratozt indítottak a demokrácia megbuktatására. Beláttuk, be kellett látnunk, hogy a demokrácia eszközei az adott viszonyok között nem célravezetők.”

A malomipari munkások két gyári munkarendet küldtek be. Az egyik 1904-ben kelt a Schmidt és Császár féle gőzmalomból és ez többek között ilyen pontokat tartalmaz: Bujtogatás, lázítás 1-től 10 korona pénzbüntetéssel és esetleg rögtöni elbocsátással von maga után. Továbbá a napibéres munkásoknak felmondás nem jár, a munkaidő napi 12 órában van megszabva.

A másik 1919-ben készült, a Forradalmi Kormányzótanács 64. sz. rendelete értelmében a somogyi malommunkások kaposvári szakszervezete állította össze. Nézzük meg, mit hozott ezen a téren a forradalom a munkásoknak. Nagyjából úgy fest, mint egy mai kollektív szerződés. Előírja a szakszervezeti közvetítést, heti 48 óra munkaidőt állapít meg, szabályozza a túlórapótlékot és amiért oly sokat harcolt a munkásság: teljes vasárnapi munkaszünetet ír elő. Aki ismeri a kérdés körül folyó küzdelmet, az megérti, hogy milyen nagy szó volt ez. Négy ünnepet ír elő a munkarend és kimondja, hogy ünnepnap esetében is 48 órai bér fizetendő ki.

Az imperialisták támadásaival szemben mozgósítani kellett. A helyzet súlyos volt. Májusban né-

hány nap alatt több mint százezer szervezett munkás lép fegyverbe.

A Forradalmi Kormányzótanács elrendeli a Magyarországi Tanácsköztársaság forradalmi fegyvelmen alapuló új proletárhadseregének alakítását — írja az egyik szakszer-

minél több munkásszármazású tisztet kell a csapatok részére kiképezni.

Felsorolja a kedvezményeket, melyekben a hadsereg tagjai részesülnek. „A Vörös Hadseregben belül, mint annak tartalékai, munkás tartalékszázalójak, csapattestek állítandó fel. Ezekben a parancsnokok kizárólag a munkásság soraiból kerülnek ki. A kiképzés a rendes munkaidőn túl történik. A fegyvereket a gyári munkástanács őrzi.”

A „Cipész” szaklap termelési felhívást közöl a Wolfner-gyári munkásokhoz. „Wolfner-gyári munkások! Lászatok fokozott erővel, szorgalommal és igyekezettel a munkához. A proletárság Vörös Hadseregének bakancsra van szüksége. Gyorsan, azonnal!”

A szakszervezetek taglétszáma a közel másfélmillióról a forradalom bukása után egyszerre 215.000-re csappant. A munkásság helyzetének elfordult a Horthy-rendszerrel

vezeti lap. — A hadsereg neve: Vörös Hadsereg. A Vörös Hadsereg elsősorban a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból áll. Intézkedik a rendelet arról, hogy lehetőleg

egyezkedő, azt kiszolgáló szakszervezeti vezetőktől, a harcot tovább folytatni nem képes szakszervezettől. A szakszervezeti lapok munkára szólítják fel a meggyötört munkásságot. Ugyanakkor megjegyzik, hogy „bármilyen nem kezdeményezhető az országos szervezőbizottság külön határozata nélkül”. A szakszervezetekben forradalmi hangnak több helye nincs. A szakszervezeti lapok oldalai, hasábjai még így is

hatalmas cenzúrafoltoktól

tarkák. A gyűlekezési jogot egyre korlátozza a kormány. Az összes szakmai lapban most már állandóvá válik a munkásság helyzetének egyre kétségbeesettebb vázolója.

Ifjúságbrigádok az élen a Ganz-vagóngyárban

Ma már hat öntő, három gépformázó és három magkészítő tagja van a Ganz-vagóngyári „Másodperc Brigád”-nak. Ifjúságbrigádok mindannyian. Április elsején, amikor nekilendültek még csak kilencen voltak. Az augusztus 31-ig tartó munkaversenyen belül

az előiránnyal szemben külön feladatot vállaltak.

A műhely átlaga ebben a versenyben 134 százalék volt, de az ifjúsági brigádé 160. A vállalt feladatnál többet teljesítettek. Három ifjúságbrigád tüntettek ki élmunkásjelvénnel a brigád tagjai közül.

Németh László, a brigád vezetője

is élmunkás. Eppen a tanműhely felől jön, ahol 40 tanonc dolgozik. Ki térdre ereszkedve, ki úgy, ahogy legjobban esik kezére a munka, pepecsel a formahomokkal. A brigád két tagja irányítja őket.

A brigád tagjai minden jól vagy rosszul végzett munkájukat megvitatták. Nem is maradt el az eredmény.

Példát mutatnak a tanoncoknak.

A háromhetes új tanoncok is brigádokban akarnak dolgozni. Brigádokat alakítanak ők is. Nem marad el az indoklás sem.

— Az összetartozásnak na-

gyon szép példaképe a brigád — mondja egy fülig olajos-képű fiú. — A százszázalékos munkafegyelm hiányának a termelés vállalja kárát — mondja —, no meg mi is a családhoz akarunk tartozni.

Az 545-ös esztergamyűhely

„45-ös vörös brigád” esztergázását a mozgalomhoz éppen ma délből mondta be a hangszóró. A bejáratú táblán is olvashatjuk felajánlásukat: A „Pongrácz Kálmán” SZIT-brigád támogatja: a munkafegyelmet még jobban erősítik, a munka esztergázását fokozzák, a selejtet csökkentik. Normájukat 2–10 százalék között szűkítik.

Tóth Árpád élmunkás a mozgalomhoz esztergázó brigád vezetője így nyilatkozik:

— A brigád megalakításánál

a munkadarab megmunkálási menetét vettük alapul és így válogattuk össze a szaktársakat.

Eszterint esztergályos, marós, vésős, köszörűs, üzemlakatos, revizor, segédmunkás és művezető, összesen 15 ember került a brigádba.

Érdekes, de jól összeválogatott egység. Szakmai összetételében a műhely kiesinyített mája.

— Két hétig beszélgettünk erről, alaposan megvitattunk minden szempontot. — Mielőtt erről tájékoztatna, magához hívja Kapitány Imrét, a brigád egyik tagját.

Miből élünk? Drágasági ipari válság! Végso pusztulás! Elni akarunk!

Ilyen című cikkek következnek hónapok hosszú során át.

A Szaktanács 1920-ról szóló jelentése, többek között így szól: „Munkanélküliséggel és nyomorúsággal vette kezdetét az 1920-as esztendő és a viszonyok még a mostani év fordulójával sem változtak. Szén és anyaghiány és számos baj miatt még az 1921. év kezdetén sem indulhatott meg az építő munka, mely egyedül segíthetne a munkásság és az ország helyzetén. A várva várt gazdasági fellendülésnek nyomát sem láttuk...”

1927-ben a „Szabók Szaklapja” évi jelentése 9 évvel a háború befejezése után még mindig így ír: „A világháború viharától vert szűk esztendő immár végtelenné tett sorozatában ismét egy esztendő merült a semmiségbe, melyről kevés jót jegyezhetünk fel... Bérredukciók, drágaság. A munkanélküliség már évek óta tart s egyre fokozódik.”

A baloldali szervezett munkásság Horthy ildőzéseit következtében a föld alá kényszerült, míg a peyerista vezetők folytatták a forradalmak alatt sem feladott és az ellenforradalmi kormányokkal szorosra vont paktumpolitikájukat.

1945 óta a magyar szakszervezetek baloldali vezetői az új történelmi helyzetben levonták 1918/19 tanulságait. Ennek az ingadozás nélküli harcoss szakszervezeti egységpolitikának a hatalmassá vált MKP vált vezetőjévé. 1919 tanulságai is hozzásegítettek bennünket ahhoz, hogy keményen, következetesen, ingadozás és megalkuvás nélkül harcoljunk és építsük a magyar nép szabad hazáját.

Az ország ma már a miénk. A szervezett munkásságra további nagy feladatok várnak, melyek útját a 17. kongresszus fogja megmutatni. (Oroszi)

Az ifjúságot támogatjuk

— folytatja Tóth Árpád élmunkás, — mert a jövő szempontjából is szükség van jó szakemberekre. Vigyázzunk arra, hogy mesterségüket már alapszabán jól tanulják meg és jól alkalmazzák minden feladatnál.

— Az esztergázást fokozása? — kérdezzük.

Kapitány Imre válaszol:

— Egyes munkadarabok készületeit például kollektíven vizsgáljuk meg. Ha egy kis módosítást kell végezni rajta, nyomban elvégezzük. A legkisebb esztergázást vagy módosítást is jelentünk, de nem tartunk igényt minden esetben jutalmazásra.

A termelést az önköltség-csökkentést a minőségi munkát akarjuk fokozni ezzel.

— És a normaszűkítést, hogy határozták el?

— Minden munkadarabot, amelyet a brigád tagjai készítenek, megfigyeltünk és megvitattuk. Beláttuk, hogy egyes munkadarabok megmunkálási idejét csökkenteni lehet.

— Tóth Árpád gondolkodik egy kicsit, majd határozottan fűzi hozzá: — Ha olvasóban akarunk termelni, itt is meg kell fogunk a dolgot. Így kovácsolódnak egyetlen családdá a termelés problémáiban meggedződve a munkásbrigádok.

Bicskei József